

יצר הרע - למה?

א. מסכת שבת דף קה עמוד ב
 תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר משום חילפא בר אגרא, שאמר משום רבי יוחנן בן זורי: המקרע בגדיו בחמתו, והמשבר כליו בחמתו, והמפזר מעותיו בחמתו - יהא בעיניך כעובד עבודה זרה; שכך אומנתו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך. עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובד. אמר רבי אבין: מאי קראה - [תהילים פא] לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר, איזהו אל זר שיש בגופו של אדם - הוי אומר זה יצר הרע.

ב. מסכת סוכה דף נב עמוד ב
 אמר רבא: בתחילה קראו הלך ולבסוף קראו אורח ולבסוף קראו איש, שנאמר [שמואל ב יב] ויבא הלך לאיש העשיר ויחמול לקחת מצאתו ומבקרו לעשות לאורח, וכתיב ויקח את כבשת האישה הרש ויעשה לאיש הבא אליו.

ג. מסכת עבודה זרה דף יח עמוד ב
 דרש ר' שמעון בן פזי, מאי דכתיב: אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב? וכי מאחר שלא הלך, היכן עמד? ומאחר שלא עמד, היכן ישב? ומאחר שלא ישב, היכן ליץ? [אלא] לומר לך, שאם הלך - סופו לעמוד, ואם עמד - סופו לישב, ואם ישב - סופו ללוצץ

ד. ירושלמי ברכות פרק ג דף ו ד
 כי יצר לב האדם רע מנעריו אמר רבי יודן מנעריו כתיב משענה שהוא ננער ויוצא לעולם

ה. מסכת סוכה דף נב עמוד א
 לעתיד לבא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה. הללו בוכין, והללו בוכין. צדיקים בוכין ואומרים: היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה! ורשעים בוכין ואומרים: היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה! ואף הקדוש ברוך הוא תמה עמהם, שנאמר [זכריה ח] כה אמר ה' צבאות כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא.

ו. תולין צא עמוד א
 מאי דכתיב: "ויאבק איש עימו"? אמר רבי יהושע בן לוי מלמד שהעלו אבק ברגליהם עד שהגיע לכסא הכבוד.

ז. מסכת בבא בתרא דף טז עמוד א
 אמר ריש לקיש: הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות.

ח. בראשית רבה פרשה פט א
 קץ שם לחשך, זמן נתן לעולם כמה שנים יעשה באפילה, ומאי טעם קץ שם לחושך שכל זמן שיצר הרע בעולם אופל וצלמות בעולם, דכתיב (איוב כ"ח) אבן אופל וצלמות, נעקר יצר הרע מן העולם אין אופל וצלמות בעולם.

ט. בראשית רבה פרשה ט ז
 הנה טוב מאד זה יצר טוב והנה טוב מאד זה יצר רע, וכי יצר הרע טוב מאד, אתמהא, אלא שאלולי יצר הרע לא בנה אדם בית ולא נשא אשה, ולא הוליד ולא נשא ונתן, וכן שלמה אומר (קהלת ד) כי היא קנאת איש מרעהו.

י. שיר השירים רבה פרשה א ד
 רבי נחמיה אמר בשעה ששמעו ישראל לא יהיה לך נעקר מלבם יצר הרע באו אצל משה אמרו לו משה רבינו תעשה את פרחיבין שליח בינותינו שנאמר דבר-אתה עמנו ונשמעה ועתה למה נמות, ומה הנייה יש באבדה שלנו, מיד חזר יצר הרע למקומו חזרו על משה ואמרו לו משה רבינו לוואי יגלה לנו פעם שני הלואי ישקני מנשיקות פיהו, אמר להם אין זו עכשיו אבל לעתיד לבא הוא דכתיב (יחזקאל לו) והסירותי את לב האבן מבשרכם.

יא. פסיקתא דרב כהנא פרשה כד יז
 א"ר סימון משל לצור גבוה שהיה עומד בפרשת דרכים והיו בני אדם נכשלים בו. אמר להם המלך: סתתו בו קימנא עד שתבוא השעה ואני מעבירן מן העולם. כך אמר הקב"ה לישראל: בניי, יצר הרע מנשול גדול הוא לעולם, אלא סתתו בו קימנא קימנא עד שתבוא השעה ואני מעבירן מן העולם. הד"ה דכתיב: "הסירותי את לב האבן מבשרכם" (יחזקאל לו: כו).

אמר ר' יוחנן משום ר' בוןא: אשתיקם יקראלו שבמון
שהם עוקקים בתורה ובגמילות-חסדים יזרם כסוד קודם ואין
הם מסורים ביד יזרם (ע"ז הו"ו ע"י).

אמר ריש לקיש: אין אדם עובר עברה אלא אם כן
זכנס בו רוח שטות (טובה ג).

ראשו של הסקא קחוק וסופו קר (קרי ג)

אמר רבא: מקבלים אנו שאין יצר-הרע שולט אצל
במה שציניו רזאות (טובה ה).

כי יצר לב האדם רע מנפשו - ואם האמר: למה
כך הקדוש-ברוך הוא יצר-הרע שקחוב בו. כי יצר לב האדם
רע מנפשו - ומי יוכל לעשותו טוב? אמר הקדוש-ברוך הוא:
אמה עושה אותו רע. למה? מינוק היית ולא תשא. ונתגדלת
ותשא. ואם האמר: אין אדם יכול לשמר את-עצמו - אמר
הקדוש-ברוך הוא: כמה דברים קשים יש בעולם יותר מיצר-
הרע וקרים ממנו. ואתם מקמיקים אותם. אין לך מן המוקדם.
ואתה שוקד לשלקו ולהמתיקו שבע שמיים זמים עד שהוא
מתוק; ומה קרים שבקראתי אותם אתה מקמקם לערף. יצר-
הרע המסור בידך - על-אחת כמה וכמה (נח"י בראשית: אר"ג ח).

על-כן יורה חסאים בדרך - שמורה דרך תשובה.
שאלו לחכמה: חסא מהו ענינו? - אמרה להם: חסאים תבין
רעה. שאלו לנבואה: חסא מהו ענינו? אמרה להם: הנפש
החטאה היא תמות. שאלו לתורה: חסא מהו ענינו? אמרה
להם: ביה אשם ויתפטר-לו. שאלו להקדוש-ברוך הוא: חסא
מהו ענינו? אמר להם: יצא תשובה ויתפטר-לו. זהו שצאמר:
על-כן יורה חסאים בדרך - יורה לטסאים דרך לעשות תשובה.
(ירוש' מ"ב ס"ב ה"ו ילק"ש תה"ל כח.)

אמר ר' יוחנן בן-בוןא: הקפול גשלישה דברים ואין
אתה בא לידי עברה. דע מאין באה. ולען אתה הולך ולקני
מי אתה שחיר לטן דין וטשוב. מאין באה - בטשה קרונה.
ולען אתה הולך - למקום אשר רפה ותולעה. ולקני מי אתה
שחיר לטן דין וטשוב - לקני סלף סלכי הטלכים הקדוש-
ברוך הוא.

[אמר] רב אבא בנו של רב פסי ור' יהושע דסיכנין בשם
ר' לוי: שלשום דבש צקניא מסטוק אקד: וזכר את-בוראך -
בארך. בורך. בוראך. בארך - במקום שבא. בורך - במקום
שאמה הולך. בוראך - לקני מי שאמה שחיר לטן דין וטשוב.
(א"ב ג' ירוש' טובה ס"ב ה"ג.)

כד. א"ר לוי בר חמא א"ר שבי"ל, לעולם ירגיז אדם יצה"ט
על יצה"ר, נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, נצחו מוטב
ואם לאו יקרא ק"ש, אי אזיל מוטב וא"ל יזכיר לו יום המיתה
כו'. הכוחות שבאדם, הטובים והרעים, תכליתם להשתמש בהם
בדרך הטובה, ע"כ כוחות הרעים שמצד היצה"ר אין זה עצה
טובה להחלישם ולמעטם, כי לפעמים יהיו נצרכים לתכלית טובה
ולא יוכל להנות מוטבם. ע"כ הטוב שבהדרכות הוא שיהיו
הכוחות כולם כמילואם וטובם, רק שהכוחות הטובים יהיו
השליטים בנפש והרעים יהיו כפופים תחת ידם. כי באמת גם
הרעים טובים המה, בשמרם את גבולם. והנה מצד טבע האדם
הכוחות הרעים המה נעורים ומוכנים לפעולה יותר מהכוחות
הטובים. ע"כ ירגיז אדם יצה"ט לעורר הכוחות הטובים שיהיו
מוכנים לפעולה ושליטים על הכוחות הרעים. וכ"ז יתכן באדם
שההרגש המוסרי יפה בו, ומרגיש מעצמו כל הדרכים הטובים.
אבל מי שנפשו לא נטהרה כ"כ, אינו מרגיש יופי הדרכים הטובים,
עד שיקבלם מהתורה והלימוד, ע"כ יעסוק בתורה, פירוש בתורה
אותם הדרכים הטובים שצריך להגבירם בנפשו. דעל עסק התורה
בכללה א"צ לאזהרה זו, שהוא מוזהר ועומד ע"ז. והנה ע"י
היריעה יקנה כח ההתעוררות לכסוף אל הדרכים הטובים. אבל אם
נפשו ערפלה כ"כ, שאין הידיעה מספקת לעורר כוחות הטובים
שכנפשו, אז צריך לעורר את כח ההרגש, שהוא עושה בנפש
רושם יותר מן הידיעה. וכבר ביארתי במקום אחר כע"ז,
ויתבאר בס"ד במאמר', "חדע שהרי אדם קורא ק"ש שחרית
וערבית וערב אחד אינו קורא דומה כמי שלא קרא ק"ש
מעולם", שסגולת ק"ש היא לעורר את ההרגש הטוב, שהוא
מוסיף אומץ להשכל הטוב.

לעין איה כולל א'

מנפשו של האדם. והרגו הנורא המתפרץ על גדרי
הדעת והיושר, הוא מתחלחל כארס בטבעו הנפשי
של האדם, שמצא לו כבר קן בלבבו עד שקצף כללי
ומשטמה נוראה עלולה להתפרץ מתוך הנפש
הזועמת, על הכל, על כל היצור, והיא עלולה ממילא
לכא עד כדי הטומאה של עבודה זרה, שהיא יונקת
מהיסוד הכעסני שבהשקפת המציאות המוטעית,
שמפני כך היא מרוגזת. ומפני שאע"פ שתחילתה של
מדה מסואבת זו, של הכעסנות הפראית, היא דבר
של הפתעה שבא בלא משקל השכל, בכל זאת
ההשחתה הנמשכת אחר כך ממנה, היא כבר המשכה
אומנתית שנעשה גם שגבלו של אדם עבד מכוון לה.
וזוהי כבר אומנתו השכלית הרעה של יצה"ר,
שעושה מהרשעה הזועפת כבר שיטה שלמה בחיים,
עד שהוא יוצא מכל מסורת הקדושה. ואם רוחו
הרעה מגיעה עד הגבול של הרשעה הקיצונית שהיא
עבודה זרה, אינו יכול כבר להתנגד לה. ועל כן אם

(לעין איה כ"ג, ע"ג)